

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-04-24

SBN 2025-05-20

Diarienummer SBF-2024-00259

Handläggare

Anton Leijonberg

Telefon: 031-368 15 41

E-post: anton.leijonberg@stadsbyggnad.goteborg.se

Utredning angående införandet av en eller flera kulturljudszoner

Förslag till beslut

I stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämndens förklarar uppdraget att i samverkan med kulturnämnden utreda införandet av en eller flera kulturljudszoner, där dialog ska genomföras med berörda aktörer, för avslutat.

Sammanfattning

Stadsbyggnadsförvaltningen och kulturförvaltningen har arbetat fram en rapport avseende kulturljudszoner i enlighet med uppdrag givet i budget för 2024. Rapporten pekar ut Ringön, Södra älvstranden och Kungstens industriområde som möjliga områden att studera vidare som kulturljudszoner. Vidare lyfter rapporten planeringsverktyg som bedöms vara av vikt för att en kulturljudzon ska fungera.

Förvaltningarna bedömer att Ringön har bäst förutsättningar att på kort sikt etableras som kulturljudzon, då det redan gjorts omfattande arbete med platsutveckling i området.

Inom uppdraget har dialogen enbart genomförts internt inom Göteborgs Stad, och dialog med berörda aktörer har inte skett. Bedömningen har varit att det finns risker med för tidig dialog innan det finns en tydligare bild av syfte och sammanhang för Göteborg samt vilket område som är aktuellt. Att enbart peka ut en kulturljudzon bedöms inte ge någon reell effekt på kulturlivets förutsättningar i området, utan två arbetspaket behövs, dels generella åtgärder, dels åtgärder bundna till den specifika platsen.

Arbetspaketen är delvis utom nämndens rådighet och kräver avsatta medel, samt insatser och finansiering av andra parter. Ett fortsatt arbete bör involvera stadsbyggnadsförvaltningen, kulturförvaltningen, Business Region Göteborg (BRG) och stadsmiljöförvaltningen. I ett fortsatt arbete är det av stor vikt att föra dialog med de berörda kulturaktörerna i Göteborgs musikliv.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Beslutet har i sig inga ekonomiska konsekvenser, men om en kulturljudszon inrättas i ett vidare arbete uppstår ekonomiska aspekter.

Ett stärkt kultur- och musikliv i Göteborg kan bidra till att skapa en stad som fler människor vill bo i och besöka. I Göteborgs Stads Program för destinationsutveckling beskrivs att kulturlivets aktörer och utövare är viktiga producenter och medskapare av destinationens samlade innehåll och utbud, och att ett levande kulturliv ökar destinationens attraktionskraft för besökare, invånare och näringsliv. Göteborgs översiktsplan tar upp de kreativa och kulturella näringarna samt småföretagen som betydelsefulla för staden. Här beskrivs att Göteborgs näringsliv främst domineras av mindre företag som har behov av mindre lokaler i stadsmiljö. Tillgången till sådana verksamhetslokaler med varierande hyresnivåer i Göteborg är avgörande för entreprenörskap, företagsutveckling och skapandet av nya jobb inom olika branscher. Musikbranschen är en av dessa branscher som har ett stort behov av rätt typer av lokaler. Att de är ekonomiskt och fysiskt tillgängliga är viktiga faktorer, men också att det finns möjlighet att låta.

Att investera i en kulturljudzon för att skapa möjligheter för ett stärkt musik- och kulturliv, förväntas inverka på stadens kostnader i och med föreslagen ändringsplan, tillsättning av ny tjänst som lokal facilitator som för dialog mellan kulturliv och fastighetsägare, samt resurser för ett övergripande arbete med en policy/riktlinje.

Bedömning ur ekologisk dimension

Kulturlivet i Göteborg har utvecklats i växelspel med stadens kulturmiljöer. Exempelvis utgör de centrala varvsområdena med robusta kulturmiljöer intressanta platser för kreativa och kulturella verksamheter ända sedan varvskrisen ritade om kartan för staden. Även byggnader från senare tid exempelvis industriområden i olika delar av Göteborg ger ofta stora möjligheter för kulturlivet att etablera sig. Detta kopplar an till stadens klimatmål på så sätt att det är av avgörande betydelse för klimatet att det finns möjligheter att omdana och utveckla det redan byggda, i stället för att riva och bygga om.

Inrättandet av en kulturljudzon med en lokal facilitator skulle också innebära en lokal och hållbar utveckling av stadslivet i ett befintligt område, och därigenom skapa värden som stärker upp Göteborgs lokala robusthet.

Bedömning ur social dimension

Införandet av en kulturljudzon i Göteborg bedöms innebära förbättrade förutsättningar för kulturutövande i staden. Detta har flera olika positiva sociala effekter på sammanhållning, folkhälsa och stadens identitet. I Göteborgs Stads översiktsplan beskrivs hur de kulturella mötesplatserna möjliggör möten mellan olika grupper i staden, och att de på så sätt spelar en viktig roll för den sociala sammanhållningen. Att kulturutövande är positivt för folkhälsan visas av sammanställd forskning från folkhälsomyndigheten som tyder på att musik och sång kan förbättra både den fysiska och den psykiska hälsan samt främja social integrering och samhörighet. Samhörigheten stärks också genom en levande identitet för staden. Såväl permanenta kulturinstitutioner som tillfälliga kulturevenemang är betydelsefulla för att skapa denna identitet genom en dynamisk stadskultur.

Genom att både värna existerande musikverksamheter och ge musiklivet möjlighet att utvecklas i Göteborg, finns möjlighet att stötta olika åldersgruppers kulturutövande. Både befintliga starka kulturnätverk och unga nyetablerade behöver tillgängliga replokaler, rimliga hyror och dynamiska platser att framföra sin musik på för att ett livaktigt och starkt musikliv ska kunna finnas i Göteborg. Detta ger i sin tur ringar på vattnet för de

som upplever och tar del av musiken, vilket spänner över olika åldersgrupper och delar av staden beroende på innehåll i kulturuttrycket.

I Göteborgs Stads program för destinationsutveckling uttrycks att ett tillgängligt och mångfacetterat utbud bidrar till mer jämlik tillgång till kultur och därigenom skapas mening både för den enskilde och för större målgrupper.

Bilagor

1. Rapport Kulturljudzoner – Plats att låta. Göteborgs Stad, 2025
2. Zoner med högre ljudnivåer för nattlivet, Stockholms stad, 2023
3. Var görs kulturen? Kreativa verksamheters lokalisering i Göteborg. Göteborgs Stad, 2021

Ärendet

Stadsbyggnadsnämnden ska besluta om uppdraget om att i samverkan med kulturnämnden utreda införandet av en eller flera kulturljudszoner.

Beskrivning av ärendet

I 2024 års budget för Göteborgs Stad gavs uppdrag att ”stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att i samverkan med kulturnämnden utreda införandet av en eller flera kulturljudszoner. Dialog ska genomföras med berörda aktörer”.

Den rapport som tagits fram är resultatet av det arbete som gjorts under 2024 inom ramen för uppdraget. Arbetet har genomförts i tre faser. Den första fasen utgjordes av en omvärldsbevakning för att sätta in frågan i en större kontext och undersöka hur andra städer tagit sig an den, med Malmö och Stockholm i fokus. Under den andra fasen genomfördes dialog med tjänstepersoner med olika kunskap om musiklivets och stadsplaneringens förutsättningar. Här fångades utmaningar och fördelar med konceptet kulturljudzon, befintliga och önskade verktyg inom fysisk planering, samt musiklivets utmaningar bortom frågor som rör fysisk miljö. Den tredje fasen utgjordes av en analys och formulering av förslag till vägar att gå vidare framåt.

Rapporten är uppdelad i två huvudkapitel. I det första föreslås tre möjliga platser för att pröva konceptet kulturljudzon. Tillsammans med detta ges en överblick över befintliga och önskvärda verktyg inom fysisk planering för att skapa bättre förutsättningar för kultur- och musiklivet. Kapitlet fångar också den bredare bilden av musiklivets utmaningar vilka inte enbart har bäring på fysisk planering, och som därför behöver andra typer av åtgärder. Utmaningarna handlar bland annat om kostnader för lokalhyror och teknisk utrustning, svårigheter att få tillräckliga intäkter och att som ny etablera sig i branschen samt en upplevd oklarhet kring de regler och tillstånd som behövs för att arrangera en konsert.

Det andra huvudkapitlet skisserar förslag till fortsatt arbete med frågorna som underlag för vägval inför en möjlig fortsättning.

I ett fortsatt arbete är det av stor vikt att föra dialog med de berörda kulturaktörerna i Göteborgs musikliv. Inom uppdraget under 2024 har dialogen enbart genomförts internt inom Göteborgs Stad, då frågan behövde fördjupas och analyseras innan den öppnas upp. Bedömningen var att det finns risker med att gå ut för tidigt i dialog innan det finns en tydligare bild av frågans syfte och sammanhang för Göteborg. För fortsatt arbete med inrättande av kulturljudszoner är det dock avgörande att genomföra dialog med musikaktörer i Göteborg.

Utan ett fortsatt uppdrag ser förvaltningarna risker i att förvaltningens arbete med ändringsplan inte hanterar kulturaktörernas behov i tillräcklig utsträckning. Utan en facilitator som är verksam inom kulturljudszonen blir inte förutsättningarna för dialog mellan aktörer och förvaltningar förbättrad. Riskerna för att kulturlivet i utpekade område såväl som i resten av Göteborg trängs undan eller inte ges tillräckliga förutsättningar kan med hjälp av en kulturljudzon och generella åtgärder minskas.

Vad är en kulturljudzon

Sveriges hittills enda kulturljudzon finns i Malmö, med syfte att stärka det befintliga kulturlivet i Sofielund. Området är ett industriområde med mycket småverksamheter. Zonen har till syfte att skapa förutsättningar för såväl småverksamheter som kulturverksamheter att verka i området, med låga hyresnivåer. Staden har tagit fram ett program för området, som bland annat innebär att bostäder ska undvikas i området i syfte att inte skapa konflikter mellan boende och kulturutövare. Malmös kulturljudzon innebär att kulturverksamheter kan vara högljudda i skuggan av industriverksamheternas bullertillstånd, och är beroende av att såväl mindre verksamheter som den stora industrin i området, Pågen, finns kvar. Samtidigt kan en enskild kommun inte tillåta högre ljudnivåer från musik- och kulturlivet i olika stadsdelar, utan måste tillämpa miljöbalken. En annan viktig förutsättning för kulturljudzonen är en lokal facilitator med uppgift att föra dialog med fastighetsägare och kulturutövare för att utöka lokalytan för kulturutövarna.

Stockholm har valt att gå en annan väg, och har tagit fram en utredning med verktyg och principer, men inte pekat ut ett specifikt geografiskt område. Utredningen lyfter i stället tre typsituationer i staden med förutsättningar att rymma nattlivsverksamheter:

- Integrerat i den täta funktionsblandade staden är lägen som redan har störningar och/eller där kontorshus och liknande byggnader kan fungera avskärmande.
- Stadens renodlade verksamhetsområden.
- Stockholms City.

Utredningen innebär att en facilitator inte har tillsatts, det är i stället stadens befintliga kulturlotsar som fungerar som en brygga mellan kulturaktörer, stadens olika förvaltningar och fastighetsägarna.

För Göteborg föreslår förvaltningarna i bilagd rapport Kulturljudzoner – Plats att låta en kombination av Malmös och Stockholms tillvägagångssätt, med geografiska områden såväl som åtgärder och verktyg som kan användas i planering såväl inom utpekad kulturljudszon som på andra platser. Detta för att skapa lärandemöjligheter för andra områden, samt att generellt stärka kulturlivet i staden. En kulturljudzon i Göteborg bör syfta till att kultur- och musikliv kan samexistera med befintliga industrier och verksamheter inom ett område.

Utmaningar och fördelar med konceptet kulturljudzon samt befintliga och önskade verktyg inom fysisk planering

I analysen av Malmös arbete konstaterades att konceptet kulturljudzon på flera sätt är symboliskt, då samma regelverk för buller gäller för området som för resten av staden. Kulturljudzonens poäng är snarare att visa på en uttalad inriktning för området, samt skapa legitimitet för kulturlivet och dess betydelse för staden.

Eftersom Malmös kulturljudzon bygger på att den stora industriaktören finns kvar i området handlar utmaningen om vilken substans och tyngd konceptet kulturljudzon har i planeringen av staden. Dock kan konceptet användas för att visa på förändringar som behövs av regleringarna i PBL, då det adresserar behovet av att skapa andra typer av förutsättningar för hur befintliga värden värnas och vårdas.

En risk med begreppet kulturljudzon är att det kan tolkas som att musikaktörer ska hänvisas till vissa zoner där de tillåts låta, och att zonereringen ytterligare skulle försvaga förutsättningarna för musikscener i andra delar av staden.

Potentiella områden som möjliga kulturljudzoner

I arbetet har förvaltningen identifierat flera kulturljudzoner som kan vara lämpliga att inrätta på kortare eller längre sikt. Områdena Ringön, Södra älvstranden och Kungstens industriområde har bedömts mest aktuella för uppdraget. Andra områden som diskuterats i arbetet är bland annat Götaverksområdet, Slakthusområdet och delar av Backaplan. Utifrån det som hittills gjorts för kulturen på Ringön, kulturtätheten och den pågående planeringen av Södra älvstranden samt att Kungstens industriområde har ett levande befintligt kulturutbud har dessa bedömts vara mer lämpade som kulturljudzoner än övriga områden på kortare sikt. Dessa områden presenteras mer utförligt nedan.

På längre sikt kan även övriga ovan nämnda områden vara lämpliga att etablera som kulturljudzoner. Det finns även en stor mängd mindre industri- och företagsområden som idag inte redovisas i översiktsplanen som kan vara relevanta att studera vidare. I ett första skede behöver dessa områden kartläggas.

Ringön

Ringön har under arbetets gång lyfts fram av flertalet aktörer som det mest lämpliga området. Staden äger marken, och det är bara några få tomter friköpta. Utöver mer generella industrier och verksamheter finns idag bland annat replokaler och scener för livemusik, samt barer och restauranger. De aktörer som är verksamma i området innehar arrende, och därmed finns stor möjlighet att påverka utvecklingen från Göteborgs Stads sida.

En framgångsfaktor har varit att Göteborgs Stad haft en operativ facilitering för kulturlivet men inte gått in och styrt i detalj hur området används, vilket gett en frihetsgrad för de aktörer som är verksamma på platsen. De aktuella utmaningarna för området handlar om tidsbegränsade bygglov för verksamheter vars tidsperiod snart är över, vilket innebär svårigheter för dem att vara kvar på platsen. Stadsbyggnadsförvaltningen utreder förutsättningarna för att lösa problematiken med de tidsbegränsade loven. Ett alternativ är genomförande av en ändringsplan, som troligen finansieras av förvaltningens driftsmedel, för delar av Ringön för att tillåta viss centrumetablering, så att kulturaktörer fortsatt ska kunna vara verksamma i området. Om arbetet med ändringsplan görs ihop med arbetet med kulturljudzoner krävs utökade medel, men där fler centrumfunktioner skulle kunna möjliggöras inom samma ändringsplan. Förvaltningen har även diskuterat borttagande av befintlig detaljplan, vilket även det skulle kräva resurser. Vilka medel som behöver tillsättas behöver utredas av förvaltningen.

Arbetet med Ringön adresserar behovet av att skapa andra typer av regleringar och förutsättningar för hur Göteborgs Stad värnar och vårdar det befintliga kulturlivet på längre sikt, och samtidigt värna industrier och andra verksamheter i området. I samband med att Frihamnen utvecklas till blandad stadsbebyggelse kan exploateringstrycket på Ringön komma att öka, vilket kan innebära en undanträngning av kulturlivet. Att etablera en kulturljudszon minskar risken för att de viktiga kulturvärden som finns på Ringön försvinner, eftersom staden därmed aktivt arbetar för att bevara och gynna kulturlivet i området.

Södra älvstranden

Södra älvstranden med omnejd är enligt kartläggningen ”Var görs kulturen” det kulturtätaste området i Göteborg, och strategier för att värna det befintliga kulturlivet i framtida stadsutveckling är avgörande. I stadsdelen finns oömma kulturmiljöer från olika tider med rimliga hyror, vilket ger goda förutsättningar för det stora antalet kulturverksamheter. Dessa verksamheter bidrar i sin tur starkt till områdets identitet.

Det pågår i nuläget ett arbete med en ändring av översiktsplanen avseende Södra älvstranden. Inom ramen för det arbetet har en social konsekvensanalys/barnkonsekvensanalys genomförts. Vidare har en förstudie för platsutveckling tagits fram. Gemensamt för de båda arbetena är att kulturvärdenas betydelse för stadsdelen betonats, och kartläggningar av befintligt kulturliv har ingått som viktiga underlag. I dialog med stadsmiljöförvaltningens platsutvecklare föreslogs därför området prövas som kulturljudzon som en del av den långsiktiga planeringen.

Avgränsningen för denna kulturljudzon skiljer sig från de andra då den, snarare än omfatta hela området för ändringen av översiktsplanen, i stället visar på var inom området musik- och kulturlivet i störst utsträckning finns idag, och var det har bäst förutsättningar att stärkas. Järnvågen, Stigbergstorget och Chapmans torg med viss omnejd, samt företags- och industriområden är platser där kultur- och musikkivet tar plats idag. I samband med att området utvecklas bör dessa förutsättningar fortsatt vara goda.

Två platser i ändringen av översiktsplanen pekas ut som kreativa zoner, där platsutveckling ska ske i samband med att området planeras och utvecklas, men inte nödvändigtvis när området är utbyggt. Platserna har olika behov, exempelvis skiljer sig åtgärder för Stigbergstorget med sin närhet till bostäder från åtgärder i verksamhetsområden med långa avstånd till bostäder och där kulturaktörer har andra förutsättningar att låta.

Kungstens industriområde

Kungstens industriområde planerades på 1940-talet för verkstads- och tillverkningsindustri, men är idag också en livaktig plats för musik- och kulturliv, vilket gör att flera aktörer i inventeringen lyft fram det som en möjlig kulturljudzon. Här finns en intressant kulturmiljö med småskaliga industribyggnader, flera med hög arkitektonisk kvalitet. Området pekas ut som företagsområde i översiktsplanen.

Platsen ramas in av flera trafikmiljöer, Högsboleden, Västerleden och en större trafikplats i söder och väster. Därför är förutsättningarna för långsiktig stadsutveckling begränsade. Kulturljud kan därmed ha särskilt goda förutsättningar i de sydvästra delarna av området. Miljöerna öster och norr om området pekas ut som utvidgad innerstad i översiktsplanen, men det finns inga långsiktiga planer för stadsutveckling i närområdet utöver det som redan byggts öster om området. Viss risk finns för att de nya bostadshusen som ligger i direkt anslutning till området påverkar möjligheterna till kulturljud. Viss risk finns även för fortsatt intresse för omvandling av området till blandad stadsbebyggelse som en följd av den nya bebyggelsens uppförande. En omvandling är dock inte i linje med gällande översiktsplan.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Stadsbyggnadsförvaltningen och kulturförvaltningen bedömer att utav de tre föreslagna områdena Södra älvstranden, Ringön och Kungstens industriområde så har Ringön bäst förutsättningar att på kort sikt etableras som kulturljudzon. Detta då det redan gjorts omfattande arbete med platsutveckling i området. Den del av uppdraget som inte är genomförd är dialog med aktörerna, vilket förvaltningarna bedömer görs bäst när kulturljudzonen är utpekad och politiskt förankrad. Tills dess kan förvaltningarna inte göra mer inom pågående uppdrag och inom förvaltningarnas rådighet.

Insatserna för att en kulturljudzon ska inrättas på Ringön bedöms vara lägre än för Södra älvstranden, och mer likvärdig Kungstens industriområde. Insatserna för att en kulturljudzon ska inrättas i området för Södra älvstranden bedöms vara högre än övriga föreslagna områden. När området byggs ut behöver Göteborgs Stad arbeta för att de kulturvärden som byggts upp fortsatt kan existera i området. Stor risk finns annars för att kulturvärden trängs undan av andra intressen. Kungstens industriområde bedöms som litet i förhållande till övriga och är mindre centralt beläget, vilket innebär att förutsättningarna för ett stort och diversifierat kulturliv kombinerat med befintliga verksamheter och industrier är något lägre än övriga föreslagna områden. Det är av vikt att hitta en balans i hur Göteborgs Stad väger kultur- och musiklivets respektive bostadsbyggandets intressen framgent, eftersom konflikter mellan dessa intressen uppstår idag.

För att kunna arbeta vidare med att implementera en kulturljudzon, samt generella åtgärder som inte är bundna till specifika platser, krävs tillkommande uppdrag som beskrivs nedan. Utan fortsatt uppdrag kan förvaltningarna inte aktivt arbeta vidare med implementering av åtgärder utöver ett utpekande av Ringön som kulturljudzon, vilket förvaltningarna bedömer inte ger någon reell effekt på kulturlivets förutsättningar i området. Ett fortsatt arbete med kulturljudszon bör involvera stadsbyggnadsförvaltningen, kulturförvaltningen, Business Region Göteborg (BRG) och stadsmiljöförvaltningen.

Idag har staden en kulturlots, med uppdrag att jobba med hela Göteborg, och utan möjligheter att involveras i en specifik geografi. Bedömningen är att facilitatorn bör arbeta inom ett verksamhetsområde, i dialog med kulturutövare och fastighetsägare som känner personer och område, och ha ansvar för platsutvecklingen, och i och med det behöver fler nämnder än stadsbyggnadsnämnden bli involverade i uppdraget.

Arbetspaket

Förvaltningarna ser i eventuellt fortsatt uppdrag behov av två efterföljande arbetspaket för att arbetet ska ge effekt på kulturlivet. För att arbetspaketen ska kunna genomföras ser förvaltningarna behov av avsatta ekonomiska medel.

1. Ringön föreslås implementeras som stadens första kulturljudzon.
 - Arbetet ska bygga vidare på de åtgärder och den dialog som redan gjorts i området avseende kulturliv.
 - Arbetet ska innefatta genomförande av ändringsplan för del av Ringön, som ger förutsättningar för kulturlivet att fortsatt kunna verka i området.
 - En facilitator ska tillsättas, förslagsvis som en ny tjänst.
 - Arbetet kan med fördel inkludera andra verktyg som nämns i rapporten.
 - Arbetet ska ses som ett lärande exempel för hur frågan hanteras i planering i kommunen framgent.

- Arbetet kommer eventuellt innebära följeforskning då resurser har sökts för detta på Malmö universitet. Kontakten med Malmö universitet har hållits av Göteborgs Stads kulturförvaltning.
- 2. Ett paket av generella åtgärder som inte är bundna till specifika platser föreslås tas fram.
 - En policy eller riktlinje avseende buller från musik- och kulturlivet bör tas fram som en del i paketet, liknande Stockholms principer (bilaga 2). Här arbetas även lärdomar från Ringön in. Detta för att skapa förutsättningar för ett stärkt kultur- och musikliv såväl på Ringön som andra delar av staden.
 - En utredning av kulturstöd för att stötta musiklivet i Göteborg vid ljuddämpande åtgärder bör genomföras av kulturförvaltningen.
 - Andra planeringsverktyg som lyfts i rapporten bör användas.

Dialog med kulturaktörer

I det fortsatta arbetet är det av stor vikt att föra dialog med de berörda kulturaktörerna i Göteborgs musikliv. Inom uppdraget under 2024 har dialogen enbart genomförts internt inom Göteborgs Stad, då frågan behövde fördjupas och analyseras innan den öppnas upp. Bedömningen var att det finns risker med att gå ut för tidigt i dialog innan det finns en tydligare bild av frågans syfte och sammanhang för Göteborg. För fortsatt arbete med kulturljudszoner är det dock avgörande att genomföra dialog med musikaktörer i Göteborg. För bästa resultat behöver en lokal facilitator finnas på plats när en bredare dialog görs.

Henrik Kant

Jenny Adler

Stadsbyggnadsdirektör

Avdelningschef Strategi och taktik